

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev. — Velika noč. — Novi okrajni šolski nadzorniki na Kranjskem. — Zmes — Društveni vestnik. — Vestnik. — Simon Jenko: Pesmi II. — Listnica uredništva.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učit. društev.

Vabilo

k seji upravnega odbora

„Zaveze avstrijskih jugoslov. učiteljskih društev“,

ki bo dne 8. mal. travna t. l. ob 1. uri popoldne v hotelu „Štrukelj“ v Ljubljani. (Kolodvorske ulice).

Dnevni red:

1. Pozdrav predsednikov.
2. Poročilo tajnikovo.
3. Poročilo blagajnikovo.
4. Poročilo o Zavezinih listih.
5. Določitev kraja in časa XIII. glavne skupščine „Zaveze“.
6. Posamezni predlogi.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 24. sušca 1901.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Velika noč.

Velepomemben praznik praznuje naša cerkev: praznik vstajenja Gospodovega. Sovravštvo in zavist fanatizirane izraelskega duhovništva sta obsodili Sinu božjega — Njega, ki je učil vero ljubezni — k smrti, in kot zločinec, viseč na lesu križa med dvema zločincema, je izdihnil, ko so mu še v poslednjem hipu omočili od bolečin razpaljene in izsušene ustnice z grenkim žolčem . . .

A Njegov glas je splaval k nebu in je prosil Boga Očeta: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!“

Tako nam govori zgodovina Kristusovega trpljenja in Njegove smrti.

Kolikor že ima lepote na sebi Spasiteljevo življenje, najlepši moment življenja in delovanja Boga-človeka je pač Njegova smrt, ko je truden nagnil glavo in umrl za svoje ideale.

Takrat je visela na križu resnica in pravica, a pod njo je obhajala svoje orgije umazanost in zloba.

Kristus je bil učitelj. Svoje nauke je učil z vso gorečnostjo, z vsem navdušenjem, z vso vztrajnostjo, ki

prešinja tistega, kdor je prepričan o resničnosti in dobroti tega, kar uči. V Njegovih besedah, navdahnjenih z vzneseno poezijo, je trepetala prava ljubezen. Njegov nauk je sezal v duše, ker je prihajal iz duše, blažil in tolažil je srca, ker je prihajal iz srca. Dvigal je siromake iz prahu, in Njegov prst je kazal proti nebu, kjer je pripravljeno večno domovanje tistim, ki so z duhom vdani Bogu. Kristus ni iskal posvetnega blaga in bogastva, svojega kraljevstva ni hotel imeti tu, kjer biva minljivost. Njegove roke niso segale po posvetni vladi, temveč so se v molitvah sklenjene dvigale proti solncu, ki je vrelec življenja. In ko je videl svetišče svojega Očeta, kako ga oskrunjajo dobičkaželjni in nenasitni krivonosni barantavci, takrat je z bičem izganjal iz tega, kar je last Njegovega Očeta, te oskrunjevalce hiše božje.

Kristus je bil najidealnejši človek, kar jih pozna zgodovina človeškega rodu! Kristus je bil najplemenitejši učitelj, kar jih pomni človeški um!

In število Njegovih učencev se je množilo. V utrujenih očeh je zopet zažarel ogenj, kadar so pokojno počivale na odkritosrčnem Njegovem obličju. V potrtem srcu je zaplapolala nova nada, kadar je padla vanje tolažilna Njegova beseda. Kakor kadar solnčni prameni posijejo na zemljo, tako so ob Njegovem nauku vzrasle nove kali v človeških dušah, kali, oznanjujoče bogato rast in bogat sad.

A On je videl blagovite svoje uspehe, pa je bil ponižen in krotak, vdan in ljubeč — a tudi ljubljen in sovražen kot vsak, ki uči pravico. Hodil je bos in razoglav, in preprosto je bilo Njegovo krilo. Ni se ščeupil v škrlatu in hermelinovitih kožah, in solnčni žarki se niso lomili v zlatih, z dragulji posutih našitkih! Obsevali so z razkošno svojo toploto ponižnega učenika, ki ni posedal po blazinastih prestolih, temveč ki je hodil po kamenitih stezah od hiše do hiše ter učil in tolažil, zdravil in v ljubezni utrjal svoje ljudstvo. A spremljala ga je ponižna četa preprostega ljudstva, vdana svojemu učeniku z vsakim dihom. Njegovo spremstvo se ni košatilo v bogastvu in krasu — bilo je kmetiškoponižno kot je bil njegov učenik.

Kristus ni rotil ljudstva, naj sluša Njegove nauke, ljubezen, izvirajoča iz Njegovega srca, je objemala vse ljudi v enaki meri in jih priklepala nanj, ki jih je prišel odrešiti in zveličati. Ljudstvo se mu ni vdalo, ker se ga je balo, ljudstvo se mu je vdalo, ker ga je ljubilo!

Da, ljubilo!

In sovražilo tudi! Tisti, ki jih je pohlepnost prikovala na zlato in gospostvaželjnost ter jim potisnila v roke nenasitne bisage, so sovražili Njega, ki je učil ljubezen in ponižnost.

Kristus ni trgal lačnim kruha od ust. On jih je sitil in žejnim ni jemal pijače, On jih je napajal. Zatorej so ga sovražili tisti, kateri so hoteli biti sami siti, sami napiti. Kristus je učil nauk bratoljubja in strpljivosti in svojim apostolom je zaklical: „Mir vam bodi!“ A ljudje niso hoteli ljubezni in miru, hoteli so boj in vlado, zatorej so sovražili Boga-človeka in ga pribili na križ.

In od sramu nad toliko propalostjo, nad tolikim hudodelstvom je na Veliki petek zatemnelo solnce!

Potem pa se je zdrobila nepremagljivopremagljiva moč teme in smrti, in na Veliko nedeljo zjutraj je človeštvo, kar ga je ostalo poštenega, govorilo v navdušeni himni: „Slava Njemu, ki vstal je od smrti!“

Mračnjastvo je padlo, in zmagala je luč!

Od takrat pa do danes je preteklo stoletje za stoletjem . . .

Človeštvo, zakopano v skrb in togo, na zemlji žije tožne svoje dni! Kaj je krivo, da ne vladajo med nami normalne razmere? Neprestani boj, ki ga bijemo za obstanek, in pa tisti boj, ki ga bijejo Kristusovi nasledniki, ki pa so se odvrnili od svojega vzora, za prevlado, za moč, za posvetno bogastvo!

Z žalostjo moramo konstatovati, da ni danes cerkev to, kar bi morala biti. Le redko se zgodi, da razlaga v nji naš duhovnik božjo besedo, zakaj z naših prižnic grme ognjeni politiški govorniki, ki ščujejo ljudstvo proti šoli in učitelstvu. Naši duhovniki so kot moderni Petri Amienski, ki kličejo naše ljudstvo na boj proti tistim, ki se upajo drugače misliti in ravnati, kakor mislijo in ravnajo sami. Kdor more trditi, da so to res pravi božji namestniki, ta more to, kar ni mogoče!

Po vseh slovenskih kronovinah je zavladal klerikalizem. Pohotno raste med nami kot ljulika med pšenico. Tem ljudem ni do miru in ljubezni, njim je do vlade in oblasti, do časti in denarja! Kar ima cerkev svetega, najsvetejšega, to jim ni dovolj sveto, da bi vsega tega ne zlorabljali, kadar jim velja pobiti kogarkoli, ki ni istega politiškega mišljenja. Dokazov za to imamo toliko, da bi ne bili kmalu gotovi, če bi hoteli vse navesti. Sicer pa jih poznajo naši bralci in naši somišljeniki, saj je pač mnogi izmed njih moral bridko občutiti sovraštvo klerikalnega duhovnika, ki se mu napno žile v sencih, kadar rohni zoper novo šolo in napredno učitelstvo.

In kaj je zagrešila nova šola in kakšnega greha je krivo napredno učitelstvo, da je zapadlo nemilosti naših pseudo-namestnikov božjih? Nič drugega se ni zgodilo, nego da se je izvila šola iz klerikalnega objema, da se brani tega objema naše učitelstvo z vsemi močmi in da se uči v šoli ljubezen do resnice in pravice, da se poudarja veljava posameznikova, njegova svoboda, ki mu jo dajejo državni in božji zakoni, in njegova dolžnost, ki jo ima do teh zakonov. Nova šola hoče vzgajati in vzgojiti ljudi, ki mislijo s svojo glavo in čutijo s svojim srcem, ona neče in ne sme vzgajati sužnje v, ki molče uklonijo vrat pred vsakim, ki nosi slučajno talar, če ga je že vreden ali ne. Dušo hoče ohraniti tako, da pride čista tja, odkoder je prišla, a hoče jo tudi pripraviti, da ji bo lažja pot skozi življenje.

Naši klerikalni duhovniki pa bi radi imeli vse v svoji oblasti, zlasti se jim toži po šoli in učitelstvu. Kakšna bi bila šola in kako bi se godilo nam, da se povrnejo oni časi, to nas pouči pogled v dobo konkordata. Zatorej ni samo v interesu šolstva, nego tudi v našem lastnem interesu, da se bojujemo z vsemi dopustnimi sredstvi proti klerikalizmu. Slovensko učitelstvo je v tem boju vztrajno, neustrašeno — to priznava vsak, kdor motri naše delovanje. In kadar bo padel klerikalizem, ne bo to naša najmanjša zasluga.

Duhovnik naj se vrne v cerkev, ki jo je ostavil, da danes ubožica sameva in izgublja ugled. Tamkaj je duhovniku dovolj posla. Takrat, ko niso bili naši duhovniki samo politiki, nego ko so bili samo duhovniki, se je ljudstvo veselilo nedelj in praznikov, saj so po naših cerkvah razlagali pobožni svečeniki nauke Gospodove, in slovesno so donele orgle v slavo božjo. Od dela in prevar upehani zemljan je črpal tamkaj novih moči in se je vračal s potolaženim srcem domov. Danes besni, ko gre iz cerkve, ječji vihar v njegovem srcu, nego takrat, ko je šel v cerkev, da moli Boga miru in ljubezni! In mladina, ki kleči ob velikem oltarju in posluša te bojne govore, odpira nedolžna srca strastem in nestrpnosti, in vanja padajo okužena semena, ki zastrupljajo mlado dušo. Težak bo odgovor, gospodje, ki ga boste dajali pred stolom Gospodovim!

Naše učitelstvo pa se bo slej kot prej bojevalo za svobodo duha, za novo šolo in — zase. Da, zase tudi! Kadar bodo dozorele naše pravne in gmotne razmere do pravičnosti, kadar bo izginil ves vpliv klerikalnih nenasitnešev, takrat bodo naše moči jačje in veljavnejše, in več bo imelo naše ljudstvo v enem letu od nas, nego je imelo ves čas od onih, ki so pretvorili naše cerkve v politiška zbirališča.

Zatorej se sedaj, ko zmaguje luč in ugaša tema, veselimo napredni ljudski učitelji dneva vstajenja. Pravica je večna, in končno mora zmagati kakor je takrat, ko so jo pribili na križ in položili v grob. Kdor pa se boji pravice, kdor se je prodal temi iz vzrokov, ki jih ne moremo imenovati plemenite, ta se ne veseli dneva vstajenja, zakaj žarki vzhajajočega solnca padajo po njem kot osrti biči, ki ga spominjajo samopašnosti in breznačajnosti. In v resnici: če bi bilo treba in če bi jim to prineslo kaj dobička, bi prodali tudi svojega Boga! Saj kdor proda sebe, proda drugega tem lažje.

Novi okrajni šolski nadzorniki na Kranjskem.

Na Kranjskem so imenovani za prihodjo funkcijsko dobo novi okrajni šolski nadzorniki. Toda ni popolnoma pravilno, če pravimo, da so imenovani novi nadzorniki, zakaj gospodje, katerim je poverjen nadzorniški posel, so bili že doslej nadzorniki, le g. vadniški učitelj Anton Maier je nov.

Priznati moramo brez laskanja, da so možje, ki bodo odslej nadzorovali naše šole, večši šolniki, ki jih je mnogoletna praksa izučila in seznanila z bistvom ljudskega šolstva ter z dolžnostmi in pravicami učiteljstva. Vendar se nam zdi umestno, da izpregovorimo dve, tri ob tej priliki, ko prevzemajo naši okrajni šolski nadzorniki svoje funkcije.

Okrajni šolski nadzornik, ki hoče vestno in natančno izvrševati svoj posel, ima vedno obilo dela, in to zlasti na Kranjskem, ko ima vsak posameznik nadzorovati po več okrajev, kar je po nekod (n. pr. v črnomeljškem, litijškem, krškem, novomeškem in kočevškem okraju) tem naporejše opravilo, ker primanjkuje pripravnih in ugodnih prometnih sredstev. Vrhutega je treba poudarjati, da onemogočuje našim nadzornikom uspešno nadzorovanje večno tičanje v pisarnici, kjer zavzemajo dolgočasna mesta birokratov ter z reševanjem raznih aktov ubijejo toliko zlatega časa. Šolstvo je bilo že od nekdaj šolski upravi deveta briga, zato je mora opravljati c. kr. okrajni šolski nadzornik službo nadzornika in pisarja ter premnogokrat poseči gospodu okrajnemu glavarju pod pazduho, da ne omaga spričo preobilnih poslov.

Vsak okrajni šolski nadzornik bi moral imeti svojega uradnika in bi moral biti sam svoj gospodar v svojem uradu! Prvo morajo zahtevati naši nadzorniki najodločnejše, do drugega pa se morajo z neizprosno energijo čim prej dokopati.

Nadzorniški posel je, vzvišen, važen in odgovoren. Vzvišen zato, ker se ozira k nadzorniku učiteljstvo zaupno in vdano, ker izreka njegova beseda sodbo o sposobnosti učiteljevi; važen zato, ker je od njega jako odvisno uspevanje šolstva, razširjanje in ustanavljanje šol, in odgovoren zato, ker je vzvišen in važen.

Prepričani smo, da se zavedajo naši nadzorniki svoje naloge, a pričakujemo tudi z vso gotovostjo, da se ne bodo prevzeli na svojih mestih. Okr. šol. nadzornik ne sme gledati preko ram z visokega svojega stališča na podrejeno mu učiteljstvo, nego on mora mnogokrat med učiteljstvo, da ga izpozna, da čuje njegove želje in potrebe, da presodi to, kar zavira napredek šolstva, ter da podpira učiteljstvo z vsemi svojimi silami v težavnem njegovem poslu. Naši okrajni šolski nadzorniki ne smejo biti naši državni pravdniki, nego morajo biti naši prijatelji, zgovorniki in podporniki.

Težko je biti dandanes učitelj. Kdor hoče izmed našega učiteljstva živeti, in če mu je dala neprevidnost božja družina, živiti tudi to, ta ne sme samo do pičice natančno izpolnovati svojih dolžnosti, nego mora svoj svobodni čas uporabljati zato, da si prisluži kjerkoli kak priboljšek, sicer bi moral vzeti culo na ramo in po zgledu španskih tovarišev ustvarjati inteligenco med beraškim stanom.

Najtežji izmed vseh bojev, boj za obstanek, je zgrnil nad našimi glavami peneče valove. Ali vkljub temu, da nam brez prestanka trka beda na vrata in da trohne naše prošnje za izboljšanje gmotnega našega stanja v katakombah pozabljenih aktov, ni pozabilo naše učiteljstvo svoje vzvišene naloge, temveč jo izvršuje z nekako neumljivo navdušenostjo, z nekako strastno gorečnostjo, ki mu izčrpava moči in mnogim izmed njega pomaga onkraj Lete prej, nego bi bil čas . . .

In kadar zaloti nadzornik učitelja z bledim obrazom in trudnimi očmi, mora vedeti, da je prečul noč v skrbih in prebil dan v delu. Doli pod učilnico, tamkaj v ljubem, tihem, ponižnem stanovanju — če ga ima — se plazi žalostna žena Skrb, in glasno, kot brušeni noži ostro šume po stopnjicah na učiteljevo uho klici: „Panem, panem, panem!“

Naši nadzorniki pa morajo tudi vedeti, da smo danes stan, ki ga hoče ubiti najzagrizenejši sovražnik vzgoje in vede — klerikalizem. Ta pošast izteza svoje grabljive roke po naših šolah in tudinaše nadzornike bi zapodila k vragu, da nimamo državnega šolskega zakona, ki ga čuvamo kot zenico v očesu, in ki ga morajo čuvati naši nadzorniki tem bolj, ker so poklicani za to!

Javna tajnost je, da dežujejo v okrajne šolske svete razna denunciranja in natolcevanja, laži in obrekovanja, ki izvirajo izmed vrst naših klerikalnih prijateljev. V takih slučajih se mora nadzornik odločno postaviti na stališče učiteljstva in brezobzirno zavrniti vse, kar sloni na sovraštvu in neresnici! Z učiteljstvu prijaznimi člani naših okrajnih šolskih svetov morajo tvoriti naši nadzorniki neizprosno stranko, ki se naj brez strahu postavi po robu vsakemu — pa najsi bo to sam okrajni glavar! — kadar je treba zagovarjati naše zahteve in pravice, našo poštenost in čast! Naši okrajni nadzorniki morajo vedeti, da so oni zaradi nas, a ne mi zaradi njih!

Naši okrajni šolski nadzorniki morajo biti objektivni v vsakem pogledu — to ponavljamo: v vsakem pogledu! Kadar je krivda na naši strani, je treba prijaznega opomina, prijateljskega sveta, kolegijalnega pouka. Tisti si ne bo nikdar pridobil splošnega spoštovanja in zaupanja, ki kaže svojo oblast in veličino, ki seza po skrajnostih, da zadosti svoji osebnosti. Subjektivnost je nadzornikova moralična smrt.

Že jih čujemo: „Učiteljski Tovariš“ hoče vplivati na okrajne šolske nadzornike! — Ni res! Kdor vso to stvar premisli trezno in s poštenim namenom, ta nam bo pritrdil, da so naše besede docela resnične in da nismo hoteli reči ničesar drugega nego samo to: Naši okrajni šolski nadzorniki naj nam bodo pravični sodniki, ki naj računajo s faktičnimi razmerami. Naj ne imajo svojih izvoljencev in izvoljenk, temveč njih hvala in graja naj bo vsem enako pravična, enako odmerjena — taka, kakor si jo kdo zasluži!

Verjemite, da nam je ubogo malo do samih besedi, in bodisi da so še tako lepe! Nam je do tega, da se da zaslužen priznanje delu in uspehom. Naši nadzorniki bodo videli naše delo in naše uspehe in bodo zadovoljni z nami, mi pa bomo videli njih nepristranost in pravičnost, njih naklonjenost in podporo in bomo zadovoljni z njimi. In tako bomo tudi v bodočnosti ustvarjali mogočno silo, ki bo delovala k povzdigi in napredku našega šolstva. Nam pa kot delavcem na polju narodne prosvete in kot ljudem s srcem in načeli ostane slej kot prej najlepše plačilo, da nam ne očita nič hudega in slabega tisti nadzornik, ki je vedno z nami, ki ve za vsa naša dejanja in za vse naše misli — čista in mirna vest!

Pa še nekaj se nam zdi umestno, da omenimo ob tej priliki: nadzornik za ljubljanske nemške ljudske šole še ni imenovan. Dve stvari sta tu, ki jih moramo grajati: prvič ni prav, da se je odvezlo nadzorovanje teh šol nadzorniku za slovenske šole in drugič ni prav, da se imenujejo za nadzornike teh šol taki ljudje, ki nimajo niti pojma o ljudskem šolstvu, ki so nadzorniki le zato, da pridejo čez nekaj let, celo preden preteče njih funkcijska doba, na kako boljše mesto. To se je zgodilo tudi

v zadnjem slučaju, ko je bil imenovan prof. Proft ravnateljem celjske gimnazije.

Mislimo, da je nadzornik slovenskih ljubljanskih ljudskih šol tudi toliko sposoben mož, da bi mogel nadzorovati te šole. A odbremeniti ga je treba. Za dobe nadzorništva bi moral imeti dopust, da bi mu bilo mogoče ves čas posvetiti nadzorovanju ljubljanskih šol. Tako večno menjavanje pa, kakršno je prišlo sedaj v veljavo, ne more biti na noben način šolstvu v korist, da, celo v veliko škodo mu je, ker se imenujejo nadzornikom, kakor smo že rekli, ljudje, ki nimajo niti pojma o ljudskem šolstvu. Odločno moramo poudarjati, da ni ljudska šola nikakšno poizkuševališče, kjer bi preobračali nevešči ljudje pedagoške in metodiške kozolce ter se igrali napredku v kvar in učiteljstvu v zagrenitev njega itak težavnega posla z ljubljanskim šolstvom, samo da potem splezajo za klin višje. Vzgoja in pouk nista igrači, da bi se kot žoga metali iz rok v roke. In ne vemo, koliko mero domišljavosti mora imeti človek, ki se ni niti za trenutek potrudil, da bi proučil ljudsko šolstvo, pa si vendar upa prevzeti nadzorniško službo! Dobro naj si zapomni merodajni faktorji zlate besede, ki jih je zapisal dr. Friderik Dittes: „Die Pädagogik ist eine ernste Sache und will mit Besonnenheit und Klarheit behandelt sein!“

Želimo, da bi se uvaževale te naše besede, saj smo jih zapisali samo zato, ker nam je edino do napredka in pa do tega, da se po nepotrebnem ne obtežuje učiteljstvu že sama po sebi težavna služba. Pa če že nikakor ne gre, da bi imele ljubljanske šole samo enega nadzornika, ki je dober za slovenske in utrakvistične šole, a bi za samo nemške ne bil, torej zahteva dobra stvar sama, da se izroči nadzorovanje nemških šol večšim rokam, najbolje kakemu učitelju javne šole.

Vsaj tukaj ni treba uganjati politike, in gospo Protekcijo naj za sedaj izključijo od zelene mize!

Zmes.

XXVI.

Dne 4. sušca t. l. je bilo na Dunaju v novo sklanfanem državnem zboru zanimiva šolska debata. Poslanec Seitz si je privoščil arogantnega aristokrata Rhomberga in naučnega ministra, ki ni našel poguma ali ga ne sme imeti, da bi pogumno zavrnil prismojeni napad na novo šolo. Smešno je gledati naše klerikalne liste, kako molče trdovratno o vsej debati, samo „Dihur“ pravi v 10. št.: „Naučni minister Hartel je pri razpravi v gosposki zbornici dobro običal gonjo liberalnih in rudečarskih učiteljev in označil tudi, v kakšni nevarnosti so starši, (stara pesem, kaj ne?) ki takim učiteljem izročajo svoje otroke. Omenjal je minister tudi nesramno pisavo učiteljskih glasil. Če je o glasilu naših Dimnikov in Jelencev minister kaj izvedel, nam ni znano.“ Nam tudi ni znano, svetujemo vam, da mu pošljete nemške prevode, ker minister gotovo slovenski ne zna. Morda prideta Dimnik in Jelenc na „gavge“. Uj, kako lepo in potrebno bi to bilo, da bi nam ne delala več toliko preglavice in zgage! Kaj ne, brumna duša?

Kako žalostno je z našo šolo v Avstriji, povedal je poslanec Daszynski dne 12. sušca v poslanski zbornici. Šolstvo stane 45 milijonov; dežele plačajo 13 milijonov, šolski okraji 8 milj., občine 12,5 milj., nekaj patroni,

država pa — 281.000 do 371.000 gld. Pruska plačuje za ljudske šole 40%, pri nas 0,4%. V Prusiji stanejo ljudske šole vsako leto 212 milijonov, v Avstriji 90 milijonov kron. V Švici pride šola na 366, na Nemškem na 826, v Avstriji na 1350 prebivalcev. V Avstriji je 24% analfabetov, v Galiciji 68%. Od 4 milijonov otrok v obveznosti šolskega obiska je 1 milijon brez vsakega pouka. V Nemčiji je 3% do 0,5% analfabetov. Ni se čuditi temu, da je v Galiciji šolstvo na toli nizki stopinji, saj imajo blizu 2000 učnih oseb brez skušenj. Sedaj mislijo nadaljevati za učiteljice dekleta, ki so absolvirala meščansko šolo, z letno plačo 500 kron.

Kaj porečete k temu, Vi patentovani prijatelji šole in Vi Slomškarji?

V pariški razstavi se je pokazalo, da imajo najslabše šolstvo Španka in Belgija, torej deželi menihov ali pobožnih lenuhov.

Č. g. urednik! V veliko zadrego ste me spravili, naloživši mi pisati komentar k najnovjšemu literaričnemu delcu ljubljanskega knezoškofa. Jaz sicer ne sežigam pastirskih listov, ker je to kaznjivo, kakor je zvedel to neki urednik na Predarlskem, a tudi kritikovanje je baje prepovedano, ker . . . no . . . ker . . . so duhovniki s škofom vred — „sakrosant“. Ali ste slišali „Dihurja“, ki je v 10. št. lagal: „Le kak slab človek se drzne kritikovati pastirske liste škofov, le kak pustolovec si upa škofa napasti in sramotiti v javnosti.“ — Ljubljanski škof ima veliko veselje s pastirskimi listi, vsake kvatre pošlje kacega po kranjski deželi. Koliki opus je najnovejši, pa ne vem. To pa vem, ko bi učitelji tako kritikovali šolske zakone, kakor smejo klerikalci, bi nas že vse djali pod ključ. Bonaventura tarna, da duhovnik v šoli samo eno ali dve uri na teden veronauk poučuje, drugega pa nima nič opraviti. Raca na vodi! Napravimo enkrat statistiko, koliko ur na leto izpuste kateheti, in debelo bode gledal ljubljanski knezoškof. In duhovniki nimajo v šoli drugega nič opraviti, kaj neki le? Ali hočejo predavati toli sovražne realije, ali risanje, ali telovadbo, ali ženska ročna dela, ali ka-li?

Kaj se po šolah uči, vedo prav dobro vsi kateheti, saj vidijo vsak teden obravnavano snov zapisano v tedniku, in lahko povedo tudi župniku. Ta je zopet bosa!

Kakošne so šolske knjige, mora tudi vedeti cerkev. Ali to ni mogoče? Kupite si vendar vse šolske knjige, saj niso predrage, pregledajte jih natančno in povejte nam, kaj je veri in vzgoji nevarnega. Na II. katol. shodu so bile zbrane vse klerikalne šolske korifeje. Zakaj niso navedli, kako je spremeniti učne načrte in kako predelati šolske knjige! Navedite podrobnosti, pavšalno obrekovanje ima preveč prozoren namen.

Duhovniki morajo tudi paziti, „kako učitelji žive“. Prevzvišeni! Kako Vam je bilo kaj pri srcu, ko so nedavno pripeljali duhovnika I. Bezeljaka po šubu in ste ga s 60 kronami odpravili! Kako mnogi duhovniki žive, uj . . . to so vam pikantnosti. Tovariši! Ravnajmo se po geslu: klin s klinom. Prijavite iz vsacega okraja, kako duhovniki žive. Ha, ha — —!

Kdor ni slep, lahko uvidi, da takšni pastirski listi v ljudstvu, osobito v krdelu analfabetov, ne utrdijo ugleda do učiteljskega stanu. „Domoljub“ pa pravi na str. 66 (letošnji letnik), kako lepo uči papež Leon, rekši, „naj posvetni, duhovniki spoštujejo pravice drugih stanov.“ Predrzo bi bilo vprašanje, kdo ima prav.

Mnogim duhovnikom bi bilo potrebno, da bi v obilnem prostem času si belili glavo, kako bi zboljšali zelo zastarelo metodo verouka. Na misel mi pride biljenski kurat Rojec, ki je v šoli vprašal nekega dečka: Kdo je prinesel Mariji oznanenje? Deček ni vedel, zato je gledal nekam s strahom v dobro rejeno lice g. nunca. Ker je otrok le molčal, mu je začel pomagati: Gab, Gab, Gab — deček premišluje, kar se mu zasveti v glavi in odgovori glasno: Gabršček! Tableau! Ali se ni čuditi, da otroci zamenjavajo imena angeljev in politikov.

V Aschbachu na nemškem Štajerskem je bila razpisana učiteljska služba s sledečim dodatkom: „Verlangt wird ein christlich gesinnter tüchtiger Lehrer und Organist.“ Kaj ne: Mitt dem Essen wächst der Appetit!

Rešetar I.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze“. Tovariši in tovarišice! Ko smo lansko leto velikim naporom in žrtvami preosnovali naša lista „Popotnik“ in „Učiteljski Tovariš“, nas je v to najbolj bodrila zavest, da ustrezemo s tem željam ogromni večini našega učiteljstva in našim šolam. A dejstva nam pričajo, da smo se varali v marsičem.

„Učiteljski Tovariš“ ima sicer lepo število naročnikov; vendar bi jih imel po našem prepričanju lahko mnogo več. Saj nam je on v sedanjih kritičnih dneh svetovalec in kašipot neprecenljive vrednosti. Povedati pa moramo naravnost, da je zlasti mnogo tovarišic, ki imajo ob vsaki priliki kaj rade na jeziku besedo „jednakopravnost“, a kadar je isto izživševati dejansko, takrat — umolknejo.

In kako je s „Popotnikom“? Izdajanje tega priznane izbornega našega lista bo treba ustaviti, ako se razmere v kratkem temeljito ne izboljšajo.

Listu smo oskrbeli lepo obliko, dober papir; pridobili vrlih sotrudnikov, izbornih strokovnjaških razprav; višja šolska oblastva ga priporočajo... vse nič! Tudi učiteljstva se je, žal, jel lotevati oni zli duh, kakor že mnogih stanov, da se ne ynema več v toliki meri za resno berilo. In to ni prav.

„Popotnik“ kot strogo znanstven list ima trajno vrednost za vsacega učitelja in za vsako šolo. Temeljem min. razp. z dne 15. dec. 1871 št. 2802 doseže lahko vsak učitelj, da se naroči „Popotnika“ sleherni šola. Smelo trdimo, da ako kaka šola doslej po tolikih priporočilih in priznanjih od merodajnih strani še ni naročena na „Popotnika“, je temu gotovo krivo čez mero brezbržno učiteljstvo dotične šole. In koliko je tacih šol! — — —

Ali je res naša, s tolikim trdom osnovana organizacija tako malo vredna, da ne more zagotoviti osigurane obstoja takemu listu, kakoršen je naš dični „Popotnik“?!

Na noge tovariši, tovarišice! Ne dajmo, da bi se nam naši nasprotniki triumfujoč posmehovali — na razvalinah naše tolikrat povdarjene — zavednosti! Stóri vsak po svoji moči svojo dolžnost, in uspehi ne bodo izostali!

Vodstvo „Zaveze avstr.-jugoslovanskih učiteljskih društev“

V Ljubljani, dne 24. sušca 1901.

Predsednik:
L. Jelenc.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Blagajnik:
Fr. Luznar.

Iz Ljubljane. Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem je imelo zadnji občni zbor v telovadnici II. mestne deške šole. Predsednik Juraj Režek pozdravi v odborovem imenu vse zbrane ter omenja, da je bil lanski zbor nesklepčen, zaradi česar se je moralo zborovanje zaključiti

in se ni mogla izvršiti volitev novega odbora. Po § 24. društvenih pravil je moral tedaj stari odbor še za eno leto dalje prevzeti in voditi društvene posle; danes pa smo glasom tega § 24. sklepni ob vsakem številu prijuočih članov.

Prirastek novih članov je majhen in ne morem si kaj, da bi tudi letos zopet ne ponovil svojega začudenja nad toliko brezbržnostjo naših tovarišev do svojih rodbin. Kadar pa odmaje ta in oni tovariš, potem pa tarnajo uboge zapuščene vdove in sirote in nadlegujejo odbor z osebnimi in pismenimi prošnjami za podporo, a mi ji pri vsi naši dobri volji ne moremo pomagati, ker je naša dolžnost skrbeti le za vdove in sirote svojih članov in paziti, da izhajamo s tekočimi dohodki, ker glavnice brez posebno tehtnega vzroka ne smemo načenjati. Za naše društvo je sicer boljše, ako ima manj članov, toda društvo ni zato tu, da bi si samo kupičilo glavnic, ampak da se ga učiteljstvo poslužuje sebi in svojim rodbinam v pomoč.

Dalje omenja, da je neizprosna smrt letos krepko posezla v vrste naših članov; vzela nam mnogozasluznega bivšega našega predsednika mil. g. prošta dr. A. Jarca, ki je dolgo vrsto let z vso vnemo in skrbjo vodil naše društvo in ima gotovo obilo zaslug, da stoji društvo na današnjem višku. Poleg njega pa smo izgubili še dolgoletne člane in ljube tovariše nadučitelje: Jeršeta, Kogej in Poženela. V znak hvaležnosti do svojega bivšega predsednika in v koligijalen spomin umrlim tovarišem se vzdignejo zbrani društveniki raz sedeže ter jim zakličejo: Blag jim spomin!

Konečno se spominja 70letnice presvetlega cesarja, ki ni le mogočen zaščitnik šoli in učiteljstvu, ampak tudi velik in radodaren podpornik in dobrotnik zapuščenim sirotam in vdovam. Zato pozivlja zbrane društvenike, da se tudi v tem trenutku spominjamo tega svojega velikega dobrotnika ter mu zakličemo trikrat: Slava! — čemur vsi navzoči navdušeno pritrdijo.

Ko imenuje predsednik overovateljema zapisnika gg. Leopolda Armiča in Luko Jelenca, pozove tajnika, da poda svoje poročilo v društvenem delovanju.

Tajnik g. Kcelj poroča: Slavni zbor! — Lanski občni zbor je bil pravilno sklican na 5. vinotoka v telovadnici II. mestne petrazredne ljudske deške šole. Ta zbor pa ni bil sklepčen, ker se ga ni udeležilo $\frac{1}{4}$ društvenikov; od 117 udov je bilo pri obnem zboru le 27 navzočih. Vsled tega dejstva je glasom § 24. društvenih pravil opravljal društvena opravila v društvenem letu 1899/1900 stari odbor in sicer: Juraj Režek (predsednik), Jakob Dimnik (podpredsednik), Jožef Cepuder (blagajnik), Alojzij Kcelj (tajnik) in odborniki: Jernej Čencič, Jakob Furlan, Anton Javoršek, Avgust Kleč in Janko Žirovnik. Tudi pregledniki računov so ostali stari, in sicer: Fr. Bahovec, Fr. Črnagoj in Fr. Schiffrer.

Došle vloge so se reševale deloma upravnim potom, deloma pa potom sej. Seje so bile: 9. listopada 1899., 12. mal. travna in 12. mal. srpana 1900.

K društvu sta pristopila v tem letu Maks Josin, učitelj v Ljubljani in Ivan Šega, učitelj v Dol. Logatcu; izstopili pa so trije in sicer: Jožef Erker, vpokojeni nadučitelj v Srednji vasi; Matej Kračman, vpokojeni učitelj v Šmarji in Ivan Tršelič, vpokojeni učitelj v Krški vasi), ker niso zadostili § 5. odstavku b) društvenih pravil, dasi so bili 9. mal. travna 1900 na to opozorjeni s priporočenimi pismi.

Umrli so: 13./2. 1900 bivši večletni, mnogozasluzni društveni predsednik prošt dr. Anton Jarc, 24./2. 1900 Alojzij Jerše, nadučitelj v Trebnjem; 2./3. 1900 Ivan Poženel, nadučitelj na Rakeku in 12./5. 1900 Ivan Kogej, vpokojeni nadučitelj v Idriji. Ti soustanovitelji našega prekoristnega društva naj v miru počivajo! Bodi jim blag in trajen spomin! Prirastle so torej tri vdove in sicer: gospa Alojzija Jeršetova z eno siroto, gospa Marija Poženelova s tremi sirotami in gospa Marija Kogejeva z eno siroto: umrli pa sta vdovi: gospa Marija Belarjeva (1./3. 1900) in gospa Helena Kovšćeva (21./4. 1900)

Ker vsled nesklepčnosti lanskega občnega zbora ni mogel biti nihče udnine oproščen, šteje društvo z da-

našnjim dnevom 111 plačujočih udov ter podpira 19 vdov in 27 sirot.

(Dalje.)

Iz logaškega okraja. Odbor društva učiteljev in šol. prijateljev okraja logaškega je v svojej zadnji odborovi seji na Rakeku sklenil, postaviti rajnemu tovarišu Iv. Poženelu — nadučitelju na Rakeku, nagrobni spomenik in sicer meseca rožnika ali pa mal. srpana. Dan objavi se še svoječasno. Obenem je isti odbor sklenil, napraviti letošnjo običajno letno zborovanje okraj. učit. društva v Starem trgu. Čas zborovanja se itak še določeno objavi.

Isti dan, namreč 3. sušca, sešel se je tudi pri zadnjem obćnem zboru deželnega učit. društva za Kranjsko voljeni odsek rabi preosnove disciplinarne zakona. Po temeljitem in vsestranskem razmotrivanju odločil se je odsek, sprejeti oni disciplinarni zakon, katerega je sprejela „nemška učiteljska zveza“ na zadnjem obćnem zboru v Avsigu in kateri zakon je objavljen doslovno v letošnji 2. št. „Deutsch-österreichische Lehrerzeitung“. Sklenilo se je dalje, da se priobči cel zakon s slovenskim besedilom v „Učit. Tovarišu“ in sicer je prevzel to delo tovariš P. Repič—Unec. Ovrгла se je pa želja pri tej seji, da bi se odsek najprej obrnil do posameznih okraj. učit. društev in sicer iz sledećih vzrokov: 1. ker se ne ve, koliko časa bode živel sedanji parlament in bi torej ona pot predolgo trajala; 2. je državnemu zboru bil že ta disciplinarni zakon predložen po držav. poslancu K. Seitzu in 3. ker bo kot državni zakon — ako bo sprejet — obvezen za vse dežele, torej se na posamezne okraje ne more toliko ozirati, ker se tudi disciplinarni zakon za uradnike — in ta učiteljski disciplinarni zakon je čisto sličen onemu — tudi ne ozira na posamezne kraje.

In slednjič se je sklenilo, naprositi „Zavezo“, da se obrne do slovenskih in hrvaških poslancev s prošnjo, da bodo podpirali disciplinarni zakon, kadar pride v razpravo, po svojej moći.

—a.

Štajersko.

Učiteljsko društvo ormoškega okraja je dne 7. sušca t. l. zborovalo Ormožu. Z veseljem je omeniti mnogobrojno vdeležbo (20), katera je znamenje zavednega učiteljstva našega okraja, da se je treba ožje združiti v teh resnih časih, ko se nam prikazujejo na vseh straneh sovražniki, sicer nekateri še prikriti, a tem nevarnejši. Okleniti se je treba drug drugega in v slogi z drugimi nam prijaznimi stanovi s poštenimi sredstvi izbojevati boj, kateri se nam je napovedal! Treba pa je, dajenja vsak separatizem: vsi za enega, eden za vse...

Glavna točka vzporeda je bilo podavanje gospoda Rajšpa. Bilo bi odveč naglašati, da je referent svojo nalogo izvrstno rešil, zakaj poznan je predobro kot izvrsten govornik ter strokovnjak na pedagogičnem polju.

S prihodnjim zborovanjem se zveže majniški izlet v Vuzmetince pri Miklavžu; dan se bode svoječasno nanznil.

Veselilo bi nas, če bi se tedaj po mogoćnosti tudi s cenjenimi ljutomerskimi tovariši in tovarišicami sešli.

Sv. Lovrenc na Drav. polju. Učiteljsko društvo za ptujski okraj zborovalo je dne 7. sušca. Zborovanja se je vdeležilo 28 udov in 1 gost.

Po obćajnem pozdravu in nagovoru g. predsednika, ki konstatuje sklepćnost ter otvori zborovanje, se prebere zapisnik zadnjega zborovanja.

Ker dopisov ni bilo, se preide takoj k naslednji toćki dnevnega reda.

G. predsednik omenja, da ima društvo le na papirju mnogo udov, v resnici jih je pa manj, zakaj nekateri tovariši-udje se malo brigajo za društvo. Nekaterniki tudi udnine ne plaćujejo redno. Po raznih nasvetih se sklene, da se one ude, ki že delj časa dolgujejo udnino, opomni v „Učit. Tovarišu“. Udje, katere zadene ta opomin, naj ga smatrajo kot tretjega. Vsak ud posebej se ne bo opominjal s pismi, zakaj s tem ima društvo zopet nepotrebne stroške. Vsak prizadeti ud naj stori svojo dolžnost, sicer se bo zbrisal iz društva po § 27. društvenih pravil, ki se glasi: „kdor po preteklem društvenem letu na tri-

kratno opominjevanje blagajnikovo ne plaća društvenine, izbríše se iz društva“.

Za tem je predaval g. Wesiak zelo temeljito in obširno o čebeloreji. Najprej poda g. poročevalec nekaj zgodovinskih, jako zanimivih odnošajev v zadevi čebeloreje, potem pa naglašá tudi gmotno stran čebeloreje iz lastnih izkušenj. V 13. letih imel je okroglih 1900 K čistega dobićka, kar je pać vredno, da se upošteva. Na krasno izdelane stenske podobi razpravlja nadalje ćudovito življenje teh prekoristnih živalic. Le žal, da ni mogel svojega govora dokonćati; oblubi pa, da bode nadaljeval svoj govor na majnikovem izletu ter svoja izvajanja tudi praktićno pokazal v svojem čebelnjaku. G. predsednik se mu prav topla zahvali v imenu društva za temeljito razpravo.

G. Podobnik opomni potem, da nekateri udje krajnega šol. sveta ovirajo redno šolsko obiskovanje, zato prosi g. zastopnika učiteljstva v okr. šol. svetu, naj ta sproži to misel pri prihodnji seji okr. šol. sveta na dnevni red, da se stvar uravna. Isti govornik pravi nadalje, da ima „Slov. šol. Matica“ mnogo premalo udov, ker se nekateri kolegi veliko premalo brigajo za to velekoristno društvo. Goriški gg. učitelji so vsi pristopili temu društvu, naj jih posnemajo tudi naši kolegi.

Meseca mal. travna pa društvo ne bo zborovalo, priredi pa majnikov izlet k sv. Urbanu.

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj je zborovalo dne 7. sušca. O društveni reorganizaciji je zanimivo poročal nadučitelj gosp. Alojzij Urbanćić, kateri je tudi že sestavil primerna pravila. Reorganizacija po poročevalćevem načrtu je bila soglasno sprejeta in izročena posebnemu odseku, kateri naj jo nemudoma izvrši s sodelovanjem poročevalca. Po tem načrtu naj bi se ustanovile društvene podružnice na Kanalskem, v Brdih in na Ajdovskem, katere bi zbiralé vse učiteljstvo pod svoje okrilje k delovanju za blagor solstva in za ljudsko prosveto k rednim mesećnim zborovanjem. Ta ideja združevanja v manjših okrožjih je jako lepa, ker je prav lahko izvršljiva. Dobro pol ure do zemljepisnega središća v pojedinih okrožjih se lahko vsakdo potruđi brez posebnih stroškov in težav.

O cvetličarstvu je predaval znani večćak gosp. nadučitelj Fran Strnad iz Črnic. Želeti je, da bi se to lepo poročilo priobćilo v enem ali drugem listu, da bi se seznanili tudl širši ljudski sloji, osobito naše narodne dame, z vzgojevanjem vrtnih cvetlic, kakor tudi z negovanjem istih v sobah po loncih.

Med raznimi predlogi se je živahno debatovalo o najnovejši uredbi učiteljskih plać, posebno o petletninah. Govorilo se je tudi o povišanju pavšalov za kurjatev radi letošnje izredno ostre in dolge zime, ter o slovenskih zastavah, katere je zahtevati za vse šole v okraju.

Okrajnemu učiteljskemu društvu želimo najlepših vspehov v boju za učiteljske stanovske pravice, za njih gmotno zboljšanje in za povzdigo naše narodne šole, proti kateri se baš v sedanjih časih pojavljajo besni sovražniki. Tesna organizacija je pać najboljša obramba. Torej na organizatorsko delo!

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: Obresti 4.88 K. Gosp. Fran Potokar učitelj v Dragi 12 K, nabral na odhodnici dne 18. sušca t. l. v gostilni gosp. P. Turka.

Namen posvećuje sredstva. Glasilo „Slomškarjev“ piše v 6. letošnji številki v listnici uredništva: „Koleginji M. (Radovedni smo, kakšne in koliko koleginji ima g. dr. G. kot duhovnik in urednik „Sl. Uć.“): Vaše poročilo, da se je grozil nek znan ljubljanski ljudski učitelj, da Vas bodo trgali po časopisih zato, ker ste agitirali za „Slomškovó zvezo“ in Vam bode trdo

predla pri izpitu na učiteljski zato, ker ste članica naše „Zveze“, je zelo zanimivo. Res je, da bi Vam „trda predla“, ako bi Vas imeli v rokah „napredni Tovariševci“, (sic!) toda v teh rečeh nimajo nobenega vpliva, (— saj ga tudi niso iskali, ker ga ne potrebujejo) dasi bi ga radi imeli. (Kdo bi ga rajši imel kakor kolovodje Slomškarjev!) Izpraševalna komisija Vas ne bode vprašala po legitimaciji „napredne Učiteljske Zveze“ (— verjamemo, da ne; saj sede v izpraševalni komisiji nepristranski, pošteni in za napredek ljudskega šolstva vneti možje; drugače bi pa bilo, če bi sedeli v tej komisiji kolovodje Slomškarjev; le-ti bi pa gotovo vsakega najprvo vprašali po legitimaciji nenapredne Slomškove Zveze) —, ampak po tem, kaj znate. Zato se dobro pripravite in pojte v Ljubljano. Nič se ne bojte! . . . (Tete šment, to je „korajža.“) In ako Vas „raztrgajo“ (— sami po sebi vatle merijo —) v časopisih, ni nič hudega. (To je pa res; saj so klerikalni listi že vsakega naprednega in svobodomiselnega učitelja „raztrgali“ v časopisih na kosce ter mu pretipali jetra in obisti, pa nobenemu ni nič hudega.) Vaš ugled v očeh poštenih (t. j. klerikalnih) ljudi ne bo nič trpel. Sicer pa ravno tistemu, ki se je tako grozil, potem lahko dobro posvetite.“ (Kako neki bo revež Slomškar svetil drugim, ko tava sam v temi!)

Tako torej modruje urednik — neučitelj „Sl. Učitelja“. Namen je jasen: počrniti in denuncirati napredno učiteljstvo ter pritisniti na izpraševalno komisijo za „svoje“ pristaje. Rečemo pa: kolikor besedi, toliko laži. Poizvedovali smo, kdo bi bil tisti „znan“ ljubljanski učitelj, ki bi „koleginji“ urednika-duhovnika tako „grozil“, a ga nismo našli. Na dan z imenom dotične „koleginje“ in znanega ljubljanskega ljudskega učitelja! Dokler se to ne zgodi, je pisec nesramno lagal in obrekoval.

Slovensko ženstvo namerava prav v kratkem ustanoviti društvo, katerega namen je vsestranska organizacija ženstva v svrhu njega izobraževanja, povzdigo njega socialnega in gospodarskega položaja ter branitev njega interesov. Društvo bode slonelo na načelu popolne enakopravnosti vseh stanov; vse nadaljne informacije daje načelnica pripravljalnega odbora, gospa Berta dr. Trillerjeva v Ljubljani.

Slomškarji, čujte! Župnik Goth. Abeiger v Wutzelsdorfu v Spodnjem Avstrijskem je dejal na propovednici: „Danes slavi 70letnico rojstva njegovega Velikanstva vsak od ministra do najposlednejšega vaškega učitelja. Gospod župnik torej na vsem božjem svetu ni našel drugega najposlednejšega človeka kot učitelja. In še vedno so nekaterim — oči zaprtel Dunajski župan Lueger, katerega obožujejo naši klerikalci, je svobodomiselnega učitelja in državnega poslanca Seitzza kar brez uzroka odslovil iz službe. Tako bi delali tudi z nami naši klerikalci, če bi dobili vojke v roke. Pripravljajmo se temeljito na prihodnje deželno-zborske volitve, da ne zaseje satan med pšenico ljuljke, če bi mi spali. Torej, le zopet takoj na krov!“

III. kongres slovanskih novinarjev bo letos v Dubrovniku dne 8. mal. travna.

Slovenska šolska Matica je priredila dne 25. sušca svoje prvo predavanje v I. državni gimnaziji. Predaval je zelo zanimivo in poučno g. prof. Macher „o rudečem snegu in blatnem dežju“. Poslušalcev je bila polna dvorana. Počastil je predavanje s svojo prisotnostjo tudi Nj. ekszellenca g. deželni predsednik baron Hein v spremstvu dvornega svetnika grofa Schaffgotscha. Želeti bi bilo, da priredi „Slov. šolska Matica“ še več takih javnih predavanj.

Iz seje c. kr. okr. šol. sveta v Postojini dne 23. svečana 1901. Poročilo c. kr. okr. šol. nadzornika s kurentnim potom izvršenih vlogah izza zadnje seje se pritrjevalno vzame na znanje. Nato se sklene, da je na ljudski šoli v Senožečah zaradi bolezni med učiteljstvom s poukom za teden dni prekiniti. Prošnja nadučitelja za denarno podporo predloži se priporočilno c. kr. dež. šol. svetu v ugodno rešitev. Določijo se verske vaje za šol. mladino v Senožečah. Reši se več pritožb disciplinarnega

značaja. Za ljudski šoli v Trnovem in Podstenjah imenujeta se krajna šol. nadzornika. Pripoznajo se starostne doklade in sicer učiteljici V. Puppis-evi v Košani prva od 1. oktobra 1900; učitelju Fr. Punčuhu v Vipavi druga od 1. januarja 1901 in dne 15. marca 1900 umrli učiteljici M. Moser-jevi v Št. Vidu nad Vipavo, tretja od 1. aprila 1900 v prid njenim nepreskrbljenim otrokom. Končno suspendira se od poslovanja kraj. šol. sveta predsednik nekega kr. šol. sveta za čas njegove sodnijske preiskave.

— a

Iz seje c. kr. okr. šol. sveta Logaškega dne 21. svečna 1901. Poročilo c. kr. okr. šol. nadzornika o rešitvi izza zadnje seje došlih kurentnih stvaréh, se je vzelo pritrjevalno na znanje, — Pripoznalo so se starostne doklade in sicer: učiteljici J. Šusteršič II. od 1. okt. 1900; naduč. I. Bozji V. od 1. febr. 1901; naduč. A. Sežunu II. od 1. jan. 1901; uč. B. Šullerju II. od 1. jan. 1901. Prošnja nekega nadučitelja za povrnitev vsote od 533 K 30 h, ker se mu je brez lastne krivde 1 starostna doklada prepozno priznala, se je priporočilno odstopila c. kr. dež. šol. svetu. Vsled poziva c. kr. dež. šol. sveta se je taistemu, gledé pritožbe proti nekemu učitelju zaradi nepostavnega kaznovanja nekega otroka, podalo primerno pojasnilo. Imenoval se je kr. šol. nadzornik za 1 šolo v okraju. Rešila se je neka prošnja za izpust iz vsakdanje šole.

Simon Jenko: Pesmi II.

Precej takrat, ko sem začel pregledovati Jenkovo literarno zapuščino, se mi je zazdelo, da bodo nekatere njegovih pesmi izzvale odpor, a ne pri razsodnih, temveč pri nerazsodnih ljudeh. In zgodilo se je tako! Z veličastno ogorčenostjo je napisal naš veliki estetik A. U. v „Slovencu“ listek, v katerem imenuje II. zvezek Jenkovih pesmi literaren škandal. A vse huje šele pride, ko se oglasita „Dom in Svet“ in „Katoliški Obzorik“. Na to sem bil in sem pripravljen. Saj od takih ljudi ni drugega pričakovati! Če trgajo z obupno strastjo nad črto naš nedolžni „Zvonček“, je samo ob sebi umljivo, da imenujejo pod črto, kjer je prostor leposlovju in duhovitosti, pesmi Simona Jenka literaren škandal!

Pri vsem tem me veseli to, da je glavna krivda na moji strani in da ne trpi dobra stvar zaradi tega niti najmanjše škode. „Zvonček“ uspeva čimdalje bolj, in Simon Jenko spi mirno in nevzdrumno na kranjskem pokopališču, in II. zvezek njegovih pesmi je obsinil njegovo gomilo s še lepšo slavo. Ljudje pa ga kupujejo in bero. To je vse, kar se je zgodilo . . .

Sedaj imamo pesnika Simona Jenka v celoti pred seboj. Meni, ki sem uredil II. zvezek njegovih pesmi, pravzaprav ne pristoji, da bi pisal o njih oceno. Saj je tudi ne bom. V kratkih besedah naj navedem samo to, kar čutim ob branju Jenkovih pesmi. Tudi se mi ne zdi potrebno, da bi se zagovarjal ali celo opravičeval nasproti ljudem, ki pišejo klerikalne liste. Ti pobijajo in preklinjajo vse, kar ni zagnalo cvetov v njihovih vrstah. V tem so v resnici konsekvantni. To jim je v krvi.

V predgovoru sem zapisal te-le besede: „ . . . Sodbo o pričujočih Jenkovih pesmih si bo naredil vsak bralec sam in izpoznal bo, da se tudi v njih zrcali tista Jenkova duša, ki nas tako toplo objema ob branju prvega zvezka njegovih pesmi. Tudi v teh pesmih je utelešena mehka Jenkova lirski narava, zaplavljen tuintam z resignacijo, prepojena mestoma s sarkazmom . . .“

Verjemite, da sem jih prej dobro premislil, preden sem jih zapisal. Ali zdi se mi, da bi izrekel enako najsplošnejšo sodbo o Jenkovih pesmih vsak, kdor bi jih urejal.

Jenko je lirik skozinsko — to nam priča vsaka stran njegovih pesmi. Pri njem ni nič prisiljenega, vse izvira naravnost iz srca in najde pot v srce, ki ni zakrknjeno. Življenje, tragično in nemirno, polno prevar in upadlih upov, je zapisalo v te pesmi svoj dnevnik. In to življenje je odkritosrčno; takšno se nam kaže, kakršno je bilo v resnici — brez olepšavanja, brez zagovarjanja samega sebe, brez sebičnega poudarjanja svojih kreposti, brez objokavanja svojih slabosti stoji pred nami. — Kar je Jenko čutil, kar je videl, kar je doživel — vse nam je povedal. Kar mu je seglo do duše, kar se mu je dotaknilo srca, to mu je zbudilo misel, čustvo, idejo, in to je Jenko povedal v pesmi. Da, odkritosrčen je ta naš dobri Simon Jenko, in zato niso vsi zadovoljni z njim!

Pa zakaj bi tudi ne bil odkritosrčen? Odkod in od koga je moč, ki mu je zatrepetala v duši im mu rodila pesem? Pa naj bi se je sramoval? Kdo je boljši človek, ali tisti, ki je poln slabosti, pa se nam kaže poln kreposti, ali tisti, ki se nam kaže takega, kakršen je v resnici? Dandanes smo že vajeni, da verjamemo krinkam, da verjamemo besedam, ki šepčejo molitve, a ne vidimo srca, ki preklinja! Dandanes vpijemo: Glejte, takšni smo, takšni smo! Kako smo dobri, kako smo popolni! Kar živi in deluje v nas, vse je čisto, blago in plemenito! — A kadar smo sami s seboj, takrat nam šine rdečica v lice, takrat priznamo: O, kako grdo lažemo, kako nesramno varamo sebe in druge! — Kadar pa zamre v nas še to tiho priznanje lastne krivde in slabosti, takrat smo šele pravi ljudje . . .

Kjer je Jenko resen, tam pretresljivo vpljiva na bralca. Ni jokav in solzan, nego z moško vdanostjo nosi breme življenja. Le tuintam se mu izvije vzdih, ki prosi rešitve. Tako je pri vsakem človeku, ko mu omaguje moč pod pezo, ki mu jo je naložila na rame usoda. Zato nam je Jenko simpatičen pesnik. Bralca ogreje, v njem zbudi sočutje, v njem zbudi prepričanje, da ni bil Jenko zatopljen samo sam vase, nego da je bil dovzeten za zunanje vtiske, da je proučaval življenje ter ga premotril do zadnjih skrivnosti. Pesnik, kije spesnil „Našo moč“ in „Srečniku“, ni bil slep za to, kar se je godilo okolo njega!

Velika, jaka moč, navdahnjena s hrepenenjem po resnici in ojačena z brezobzirnostjo, je počivala v njem. In če je pesnil Jenko v tistih žalostnih časih, ko je bilo pesništvo pri mnogih rokodelstvo, tako kakor je, bi govoril danes njegov duh z vse večjo svobodo, ko nam vendar, hvala Bogu, ni treba nositi rokopisov v pregled ljudem, ki sežigajo zbirke pesmi. Zato se mi zdi, da bi Jenko, ko bi prirejal pesmi sam za tisk, ne izpustil nobene, nego bi dodal še kaj drugega. Seveda bi bila oblika ponekod gladkejša, popolnejša. Jenko pa je pisal v poslednjem času naglo, ker se mu je mudilo umreti. Glavno mu je bilo, da je povedal vse to, kar se mu je še oglašalo v duši — na k a k o ni bilo več časa misliti. Ugašalo je že njegovo solnce . . .

Njegovo solnce je ugašalo in ugasnilo! Ostal nam pa je Jenko — ves, kakršen je bil, kakršen je živel,

čutil in delal. In kako je bil časih norčav sam s seboj! Kadar mu je bilo najhuje, najtežje, takrat se je oglašil v hudomušni pesmi, ki se ji je zasmel sam. Zatorej pa tudi bolé nekatere izmed njegovih pesmi. Ironija tolaži in draži.

S povešeno glavo in zatopljen v trdo sedajnost je hodil Jenko po lepih gorenjskih tleh, kjer šumi Sava in kjer so vinske gore. In lepota prirode mu je objela dušo in vtisnila se mu je vanjo. In takšno, kakršno je gledal, nam je zopet naslikal z neminljivimi barvami v svojih pesmih. Če bi ne imele Jenkove pesmi nič drugega lepega v sebi, imajo to: V njih je opisal krasoto slovenske zemlje, ki jo je ljubil, kateri v čast in v lepšo bodočnost je navdušeno dvigal čašo.

II. zvezek Jenkovih pesmi je ilustroval I. Vavpotič, slikar, ki ima fin okus in bogato nadarjenost. Ilustrovanje pesnikov je ilustratorjeva subjektivna razlaga njih del, zatorej ne moremo reči: To ni dobro, to je dobro. Presojati nam je samo ilustracije kot take, ki so v takih slučajih bolj za oko, nego za srce. Polne življenja in duha so podobe k pesmim „Pevec“, „Zvečer“ in „Naša moč“. Naslovna podoba karakterizuje Jenka sploh: Jenko je bil nežen lirik, ki je ljubil šumeče vode, ki se pretekajo po slovenskih tleh, in vitke breze, ki rasto po naših gajih. Po moji sodbi so Vavpotičeve ilustracije lepe, zasnovane v ilustratorjevem mišljenju, torej daleč od šablone.

Založnik g. Fischer je opremil to Jenkovo knjigo erotike in duha kar najlepše ter ji dal nizko ceno. Zatorej pride lahko v vsako slovensko hišo on, ki ga hočemo imeti za slovenskega Heineta — naš Simon Jenko!

Na Dunaju, v sušcu 1901.

E. Gangl.

Listnica uredništva:

Vsem somišljenikom: Srečne in vesele velikonočne praznike!

Naznanjam da je

III. zvezek Šolskih pesmi

nabral in izdal **Gabr. Majcen**

— izšel v drugi izdaji. —

Cena mu je 80 h (brez poštne). Dobita se še tudi prva dva zvezka.

V Mariboru, dne 1. sušca 1901.

Viljem Blanke, knjigarna.

Ne zablte „Učiteljskega konvikta“!

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francšek Črnogoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jožef Pance**. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska **Millčeva tiskarnica** v Ljubljani.